

Neil Douglas-Klotz. *Skryté evangelium. Jak dešifrovat duchovní poselství aramejského Ježíše*. Praha: DharmaGaia 2009, 207 s., ISBN 978-80-86685-97-7

CTIRAD V. POSPÍŠIL

Mnozí se možná podiví, proč se zabývat knihou tohoto druhu. Teologii ale děláme v určitém prostředí, a proto je svrchovaně nutné věnovat pozornost i literatuře, jejíž četba nám není právě po chuti.

Autor se představuje jako mezinárodně známý badatel v oboru religionistiky a psychologie. Je členem Americké náboženské akademie a Společnosti pro biblickou literaturu. Působil na univerzitě v Kalifornii, nyní žije v Edinburghu, kde řídí Institut pokročilého učení a vědomého života. Douglas-Klotz o sobě v úvodu (s. 16–17) vypovídá, že pochází z částečně židovské rodiny, že byl vychován jako křesťan a že je již dvacet let praktikující súfijec, tedy muslim. Na tomto základě můžeme jasně definovat jeho myšlenkové předporozumění: Nejedná se rozhodně o christologii, nýbrž o tak zvanou jezuologii zvenku. Výraz „christologie zvenku“ je neadekvátní, když uvážíme, že pro christologii je esenciálním východiskem víra v Ježíše jako Krista, Pána, Syna Božího.

Hlavní nosnou ideou díla je hledání Ježíše jako představitele blízkovýchodní spirituality. Autorovo tvrzení, podle něhož se Ježíš vyjadřoval přednostně aramejsky, určitě nikoho nepřekvapí. Douglas-Klotz z toho ale vyvozuje, že vlastně celá křesťanská interpretace přes řecké znění evangelií je v zásadě nedorozuměním, které o nyní svou četbou evangelií, a nejen kanonických, zásadně napraví. Můžeme tudíž vcelku snadno dospět k dalšímu hodnoticímu soudu: Autorův přístup v určitém ohledu připomíná starou gnózi, jejíž představitelé také tvrdili něco o nauce určené pouze věřícím a o skrytém poselství Ježíše a jeho apoštolů, jehož jsou oni nositeli. Dlužno podotknout, že autor se k podobné kritice vyslovuje souhlasně a nebojí se vyznat, že uvažuje v gnostické linii (s. 168). Církev a celá, jak autor rád tvrdí, „západní tradice“ jsou tak bez jakéhokoli důkazu vyřazeny ze hry coby zlovolná kněžská manipulace. „Až do nynějška leželo ‚skryté evangelium‘ hluboko zasuté v západní psychice, čekající snad právě na tento okamžik, až bude odhaleno“ (s. 51).

Ježíš je pro autora recenzované knihy v zásadě pouze prorok: „Uvažování a poselství proroka, jehož uctívají, vyrůstá ze stejné půdy jako tradice jejich židovských a muslimských sester a bratří“ (s. 17). O koncilu v Niceji z roku 325 se tvrdí: „Konstantin [...] v roce 325 n. l. přikázal, aby se shromáždil koncil biskupů a teologů do Niceje (ležící v dnešním Turecku), aby bylo jednou provždy stanoveno, co Ježíš řekl a vykonal“ (s. 20). Podle toho, co je mi známo, novozákonní kánon byl v té době v podstatě hotov. Formoval se v předchozích staletích, a to zejména v kontroverzi s gnózí.

Tvrzení: „Z toho důvodu bylo v následujících letech po koncilu v Niceji a po navazujících koncilech v Efezu a Chlacedonu zavražděno kvůli svému

presvědčení zhruba milion těchto unitářských křesťanů“ (s. 21), není dostatečně podloženo a působí jako vědomé očeřování křesťanských dějin.

Legenda o tom, jak koncil v Niceji vybíral kanonická evangelia pomocí Božího znamení, které bylo podvodem (s. 21–22), je bez odkazu na zdroj. Kvůli tomu, že západní křesťanství, tedy jak latinské, tak řecké a ruské, vykročilo po cestě vytčené prvními koncily a oddělilo se od onoho blízkovýchodního, se duchovně ochudilo a „rovněž tak oslabilo spojení mezi lidským, přírodním a božským. [...] Nyní si mnozí z nás začali klást otázku, co je to za druh civilizace, jenž nás dovedl na pokraj ekologické katastrofy“ (s. 30). Právě nastíněné obvinění křesťanství z toho, že zavinilo ekologickou krizi, je opravdu stará veteš, která rozhodně neobstojí před soudem nezaujatého čtenáře. Dovolím si pouze konstatovat, že sám autor jistě používá technologické a kulturní výdobytky tohoto našeho podle něj úpadkového západního světa. Dále kladu proti otázku: Proč se blízkovýchodní státy tak vehementně podílejí na devastaci planety nadprodukcí ropy a přispívají rozhodným způsobem k devastaci planety. Proč se v těch nejbohatších zemích Blízkého východu stavějí nesmyslné mrakodrapy a kupříkladu haly, v nichž se může lyžovat, i když se venkovní teplota pohybuje nad 40 stupňů. To vše za cenu nesmyslného plýtvání zdroji a zamořování životního prostředí exhalacemi. Ono to s tou blízkovýchodní spiritualitou a jejím pozitivním vlivem na ekologickou situaci planety nebude asi tak jednoznačné, jak se nám autor snaží namluvit.

Tvrzení: „Zdá se, že na rozdíl od pozdější křesťanské církve rané ježíšovské skupiny zdůrazňovaly spíše moudrost jeho slov a učení než jeho původ a konečný úděl“ (s. 156), před znalcem Nového zákona nemůže obstát. Vždyť již Petr a Pavel jasně kladou důraz na to, co podle autora podtrhovala až pozdější církev. Odmitání Ježíšova původu a údělu likviduje základní pravdu, na níž stojí křesťanská identita, je to *articulus stantis et cadentis ecclesiae*. Z Ježíše se pak stane jeden prorok mezi mnoha jinými, jeden mudrc mezi nepřebornou rádkou jiných, jak to koneckonců odpovídá dnešním trendům.

Nepopírám, že upozornění na některé lingvistické souvislosti z oblasti aramejštiny může být obohacující i pro křesťanského teologa. Celkové ladění knihy, v němž se projevuje jen těžko skrývaná hluboká zaujatost proti křesťanství a Západu v širším slova smyslu, rádoby historické údaje, které jsou na hony vzdáleny kritickému myšlení a hermeneutické korektnosti, to vše recenzovanou knihu činí hrubě nevěrohodnou a nevědeckou. Zmíněná nedůvěryhodnost neleží přednostně na rovině teologie, nýbrž spíše historie a vědy o náboženství, která přece odmítá hodnotící soudy a jen spravedlivě popisuje a zjištěné jevy poctivě zvenku srovnává. Vážným problémem je akademické pozadí této pseudovědy, což výše zmíněné instituce nemůže vážně nediskreditovat v očích každého soudného člověka. Bohužel u ne příliš vzdělaného věřícího křesťana může toto dílo způsobit nejen zamlžení, nýbrž dokonce rozklad jeho víry. Pro studenty je četba takového díla vítaným cvičením v tom, co lze definovat jako kritický duch, a také jasnou motivací k hlubšímu studiu christologie, které míří do života, v němž pak jako duchovní správci a pastorační pracovníci budou orientovat věřící a pomáhat jim vymáňovat se z osidel podobných projevů lživědy.